

Luka Klajderič, Osnovna šola Marije Vere Kamnik

RUDOLF MAISTER – 150. OBLETNICA ROJSTVA BORCA ZA SLOVENSKO SEVERNO MEJO

Luka Klajderič, Primary School Marije Vere Kamnik

RUDOLF MAISTER – THE 150TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF THE FIGHTER FOR SLOVENIA'S NORTHERN BORDER

IZVLEČEK

Rudolf Maister velja za enega najpomembnejših in najprepoznavnejših Slovencev. Ob koncu prve svetovne vojne in na začetku razpadanja habsburške monarhije se je uprl svojim (tedaj) nadrejenim častnikom ter se postavil na stran Slovencev in Države Slovencev, Hrvatov in Srbov. Čeprav je med Maistrom in slovenskimi političnimi veljaki v Ljubljani prišlo do nestrinjanja glede načina osvojitve slovenske Štajerske in Koroške – ali s silo ali čakati na diplomatska pogajanja –, je čas že kmalu zatem pokazal, da je bila poteza, s katero je general sicer deloval samovoljno, popolnoma pravilna odločitev. Boji za slovensko severno mejo so za vedno zaznamovali podobo Rudolfa Maistra in njegovih borcev. Potem ko je prevzel nadzor nad Mariborom in razglasil mobilizacijo, je sledil njegov najbrž največji podvig – zasedba krajev na Štajerskem ob narodnostni meji. Uspeli, ki so Maistra že tedaj povzdignili med najpomembnejše slovenske posameznike, so hkrati predstavljali njegov vrhunec, saj je v vojaških akcijah na Koroškem imel precej bolj obstransko vlogo. Neglede na končen razplet dogajanj (poraz na koroškem plebiscitu, kjer je bil zadolžen za vodenje slovenske propagande) je njegov prispevek za Slovence izjemno pomemben in ga nedvomno lahko uvrščamo med največje slovenske domoljube in junake.

Ključne besede: Rudolf Maister, Država Slovencev, Hrvatov in Srbov, slovenska severna meja, Maribor, koroški plebiscit

ABSTRACT

Rudolf Maister is considered one of the most important and recognisable Slovenians. At the end of World War I and the beginning of the demise of the Habsburg monarchy, he refused to obey his superior officers and sided with the newly founded Country of Slovenians, Croats and Serbs. Even though there were many disagreements between Maister and Slovenian politicians on the manner of conquering Slovenian Styria and Carinthia – with force or with diplomacy – time quickly showed that the general's arbitrary actions were the right decision. The fight for the Slovenian northern border is a crucial part of the image of Rudolf Maister and his companions, but it is hard to overlook the fact that had Slovenian politicians' leadership qualities been better, Maister's success would have been even greater. After he took control of Maribor and declared mobilisation, he reached his military peak by conquering towns by the national border in Styria. That paved the way for him to become one of the most important Slovenians. Sadly, his role in the fights for Carinthia was more lateral because of the Serbian interference, but regardless of the final unravelling of events (defeat at the Carinthian plebiscite, where he was in charge of the Slovenian propaganda), his contribution for Slovenians is of exceptional importance and we can definitely recognize him as one of Slovenia's greatest patriots and heroes.

Keywords: Rudolf Maister, State of Slovenians, Croats and Serbs, Slovenian northern border, Maribor, Carinthian Plebiscite

UVOD

Slovenci smo bili dolgo časa na prepihu prerivanj tujih sil – nevedoč, katero pot ubrati ter kako se rešiti iz primeža večjih narodov. Daljnosežne posledice dejanj Rudolfa Maistra in njegovih borcev spadajo med prelome dogodke, ki so izrazito oblikovali tako našo zgodovino kot sedanjost. Eden izmed teh prelomnih dogodkov je boj za slovensko severno mejo, ki je kljub veliki zmagi (pridobitev Maribora) pustil grenak priokus, izgubo Koroške. Sto petdeset let po Maistrovem rojstvu se še vedno poraja vprašanje, ali ga lahko uvrščamo ob bok Slovencev, ki so ključno zaznamovali slovensko zgodovino.

Ko je že postajalo jasno, da gre prva svetovna vojna proti koncu, se je slovenskemu narodu porodila možnost, da končno začne tlakovati lastno pot. Kot majhen narod smo bili Slovenci veliko časa spregledani, ozemlje današnje Slovenije pa je bilo v interesni sferi sosednjih držav. Čeprav je razplet dogajanj po prvi svetovni vojni vodil do nastanka skupne jugoslovanske države, ki je bila skorajda različica Avstro-Ogrske (večnacionalnost in tuji monarhi), pa vendarle dogodki, ki so pripeljali do odcepitve Države Slovencev, Hrvatov in Srbov (dalje Država SHS) od habsburške monarhije, pričajo o tem, da je bila želja po samostojnosti in neodvisnosti precejšnja; združitev s Srbi je bila samo nujen korak za obstanek.

Ko je bilo po prvi svetovni vojni, v času kaosa in negotovosti, treba hitro ukrepati, so to slovenski politični veljaki tudi storili. Nikakor niso mogli zaobiti nekaterih nesoglasij, katerih posledica je bila izguba delov slovenskega ozemlja in tamkajšnjega prebivalstva, a kljub temu je njihove ukrepe treba slaviti. Obdobje po prvi svetovni vojni je postalo eno izmed najpomembnejših poglavij slovenske zgodovine in kulturne dediščine. Čeprav le-ta morda ni tako bogata kot denimo francoska, nemška in angleška, ima za nas, Slovence, neprecenljivo vrednost.

Hitre in temeljne ukrepe je ob razpadanju habsburške monarhije izvedel general Rudolf Maister. Ob opisu njegovih pogumnih dejanj predstavljam vojaške boje in prizadevanja Slovencev, da bi s Slovenci poseljeni deli Štajerske in Koroške ostali znotraj meja novonastale Države SHS. Čeprav Slovenci v tej nameri niso bili popolnoma uspešni, pa doseženih rezultatov in žrtev, ki so za seboj želele pustiti boljši svet, nikakor ne smemo spregledati, kaj šele pozabiti.

VOJNA SE BLIŽA KONCU

Avstro-Ogrska ni razpadla v trenutku, ko je v vili Giusti na obrobju Padove prišlo do podpisa premirja z antanto, ampak je postopno razkrajanje te velike večnacionalne države trajalo dalj časa. Ideja o enakopravnosti narodov in njihovi pravici do samoodločbe se je med nenemškimi narodi znotraj monarhije krepila že pred marčno revolucijo iz 1848. Slovenci so z drugimi južnimi Slovani vse bolj razmišljali o združitvi v skupno južnoslovansko državo. Leta 1918 je ameriški predsednik Woodrow Wilson razglasil svoj program 14 točk, s katerimi je nameraval postaviti temelje povojni svetovni ureditvi; ena izmed njih je predvidevala tudi avtonomijo narodov Avstro-Ogrske (Hartman, 1998).

Poleti 1918 so se Slovenci, Hrvati in Srbi, ki so živeli znotraj meja habsburške monarhije, zaradi slabega položaja centralnih sil začeli nagibati k ideji, da se je treba začeti organizirano pripravljati na prevzem oblasti. Še posebej je to veljalo za Slovence, ki so bili obdani z imperialističnimi državami in so na njihov račun že izgubili veliko slovenskega ozemlja (Ude, 1977).

16. avgusta 1918 je bil v Ljubljani ustanovljen Narodni svet za slovenske dežele in Istro, katerega program je temeljil predvsem na zedinjenju jugoslovanskega naroda v samostojno državo (Slovenski narod, 1918, št. 185). S tem so se začele priprave na državno osamosvojitve. Narodni svet je bil politično telo, ki je sklenilo, da se bo čez čas podredilo skupnemu Narodnemu svetu Slovencev, Hrvatov in Srbov v Zagrebu (Narodno veče) ter da se jugoslovanska država ustanovi zunaj okvira habsburške monarhije. Predsednik narodnega sveta je bil dr. Anton Korošec, ki je bil zaslužen za nastanek Narodnega sveta za Trst, Goriško, Koroško in Štajersko (Mikuž, 1965).

31. oktobra 1918 je bila v Ljubljani ustanovljena Narodna vlada za Slovenijo pod predstvom Josipa Pogačnika. Ob prevratu je prevzela oblast in upravo nad vsem slovenskim ozemljem, kar je obsegalo Kranjsko, Goriško, slovenski del Istre, Trst z okolico, Štajersko in Koroško; pri tem je bilo vprašanje slovenske severne meje še na stežaj odprto. Narodna vlada v Ljubljani ni posvečala pretirane pozornosti severni meji, saj je menila, da bodo Slovenci na mirovni konferenci brez večjih težav dosegli ugoden rezultat. 12. novembra 1918 je bila razglašena Republika Nemška Avstrija kot nemška republika, ob tem pa je zaradi vprašanj glede meje (obmejne kraje sta si lastili obe državi) prišlo do nasprotovanja s strani Države SHS. V ta nasprotja je usodno posegel Rudolf Maister (Mikuž, 1965).

BOJI ZA SLOVENSKO SEVERNO MEJO

Prevzem oblasti v Mariboru in zasedba narodnih meja na Štajerskem

Zadnja služba, ki jo je Rudolf Maister opravljal v okviru habsburške monarhije, je bila vloga stalnega poveljnika črne vojske št. 26 v Mariboru (Hartman, 1998). Po juliju 1917, v dobi jugoslovanskega osvobodilnega gibanja, se je Maister v Mariboru povezal z vodilnimi slovenskimi politiki in ob koncu vojne sodeloval z Narodnim svetom za Štajersko. 29. oktobra 1918 je prišlo do razglasitve nove in neodvisne Države SHS, že naslednji dan pa je mariborski nemški občinski svet razglasil Maribor z okolico kot del Republike Nemške Avstrije. 1. novembra 1918 je prišlo do sestanka vseh višjih oficirjev v štajerski prestolnici, kjer je bil sprva govor o nedeljivosti Štajerske, nakar pa je Rudolf Maister izrekel znamenite besede: »Ne priznavam teh točk! Maribor razglašam za jugoslovansko posest in prevzemam v imenu svoje vlade vojaško poveljstvo nad mestom in nad vso Spodnjo Štajersko.«¹

Po tem trenutku navdih, ki je izviral iz narodne zavednosti, je moral Maister hitro ukrepati. S sedmimi častniki in sedeminosemdesetimi vojaki je prevzel poveljstvo nad Mariborom in vso Spodnjo Štajersko ter ju podredil oblasti Narodnega sveta za Štajersko, ki ga je povišal v generala (Hartman, 1998). Avstrijski Nemci so 3. novembra 1918 v Mariboru ustanovili zeleno gardo oz. Schutzwehr (obrambna straža). Maister je imel na razpolago le manjše število slovenskih vojakov in častnikov, pomoči pa ni dobil od nikoder, saj se je zaradi stavk avstrijsko-nemških železničarjev

General Rudolf Maister (1874–1934), general, pesnik.

Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK. <http://dlib.si/details/URN:NBN:SI:img-JQOMARCO>

¹ Pred 146 leti se je rodil naš vzornik, obranitelj slovenske severne meje general Rudolf Maister. <https://www.gov.si/novice/2020-03-30-pred-146-leti-se-je-rodil-nas-vzornik-obranitelj-slovenske-severne-meje-general-rudolf-maister/>

vojaštvo počasi vračalo s front, medtem ko je bilo treba hitro ukrepati, saj so avstrijski Nemci že načrtovali prevrat (Kosmač, 2018). Pomoč s strani Narodne vlade je tokrat prišla v obliki prostovoljnih železničarjev, kar je omogočilo ožvitev železniške povezave med Ljubljano in Mariborom (Slovenec, 1918, št. 276).

Na podlagi teh dogajanj je general Maister 9. novembra razglasil mobilizacijo na območju Štajerskega obmejnega poveljstva (Slovenec, 1918, št. 258). Temu so odločno nasprotovali avstrijski Nemci, hkrati pa mu Narodna vlada v Ljubljani ni nudila dovolj šne podpore, saj je ocenila, da deluje samovoljno. Kljub negotovanju centralne oblasti je 20. novembra ustanovil Mariborski pešpolk, z njim pa je nastala tudi prva redna slovenska vojska z okrog 4.000 vojaki, 200 častniki (Mariborski in Celjski polk, Tržaški bataljon, Topniško poveljstvo Maribor, Mariborski dragonski polk, Letalska stotnija Maribor in druge vojaške službe) in slovenskim poveljstvom. Ustanovljena je bila tudi prva slovenska vojaška realka. 23. novembra je Maister razorožil avstrijsko-nemško zeleno gardo, jo razpusil in z vojsko narodnozavednih Slovencev, domoljubov, postal edina vojaška sila v Mariboru (Kosmač, 2018).

27. novembra so Maistrove čete zasedle Špilje ter nato še Radgono, Cmurek, Lučane, Radlje (Marenberg) in Muto. Maister je s svojimi borci zasedel slovensko narodno mejno območje na Štajerskem, kjer je po sklenitvi mirovne pogodbe z Nemško Avstrijo skoraj v celoti potekala tudi državna meja. Vojaška akcija je potekala skladno s pogodbo, ki sta jo 27. novembra 1918 podpisala avstrijsko-nemški območni poveljnik Rudolf Passy in general Maister. Pogodba je določala, da lahko slovenske čete zasedejo kraje ob narodnostni meji, od Radgone do Šmohorja pri Beljaku. S tem so bili ustvarjeni temelji za zasedbo Koroške, a mu je Narodna vlada v Ljubljani ponovno oporekala in mu ni dovolila nadaljnjega napredovanja; za nameček sklenjene pogodbe nista priznali niti deželni vladi Štajerske in Koroške. 14. januarja 1919 je prišlo do bojev štajerskega obmejnega poveljstva pri Lučanah in 4. februarja še v Radgoni. Končno je bilo premirje sklenjeno 13. februarja (Svenšek idr., 2018).

27. januarja 1919 je prišla v Maribor ameriška vojaška delegacija pod poveljstvom podpolkovnika Shermana Milesa, ki se je z Maistrom pogovarjala o določitvi meja. Maister naj bi bil tudi odgovoren za smrt trinajstih civilistov, ker je ukazal streljanje na množico desetstisočih Spodnještajercev, ki so izražali voljo, da bi Maribor ostal nemško mesto pod avstrijsko oblastjo. Dogodek se je v zgodovino zabeležil kot mariborska krvava nedelja, čeprav je do incidenta prišlo v ponedeljek. Maister je samostojno poveljstvo ohranil do 23. januarja, ko je general Krsta Smiljanić, poveljnik skupne armadne divizije v Ljubljani, obiskal Maribor in se mu zahvalil za obrambo severne meje (Kosmač, 2018).

BOJI NA KOROŠKEM

5. novembra 1918 je prišla v Ljubljano delegacija koroških Slovencev in želela od Narodne vlade doseči, da bi slovenska vojska zasedla Koroško. Narodni vladi se z zasedbo Koroške ni mudilo, končno pa je za poveljnika obrambe na Koroškem postavila stotnika Alfreda Lavriča (Ude, 1977). Celovec, ključno mesto za obvladovanje Koroške, je bil tedaj v rokah avstrijsko-nemškega meščanstva. Za preprečevanje izgredov vojakov, ki so se vračali s fronte, pa tudi pred morebitnimi civilnimi

izgredi je koroška deželna vlada ustanovila Bürgerwehr za pomoč žandarmeriji; na drugi strani je Slovenski narodni svet na Koroškem začel ustanavljati narodne straže (Ude, 1977).

Novice o prihajajoči nevarnosti so kmalu dosegle Franja Malgaja, ki je nemudoma krenil proti Koroški (Sienčnik, 1987). General Maister se je z Malgajem dogovoril, da se iz Mežiške doline premakne v Podjuno. Slovenski borci so bili s pomočjo srbskih enot uspešni ter so konec novembra osvojili Pliberk in Velikovec (Slovenski narod, 1918, št. 281). Pod poveljstvom Alfreda Lavriča je 18. novembra prišlo do zasedbe Borovelj, nekaj dni pred tem pa so njegovi možje že zasedli Ljubelj (Sienčnik, 1987). General Maister je vladi v Ljubljani poslal potek demarkacijske črte s predlogom za takojšno zasedbo omenjenega območja, vendar je poverjenišvo za narodno obrambo njegov predlog zavrnilo, saj so se bali dodatnega prelivanja krvi, ki bi lahko novonastalo državo prikazalo v nedemokratski luči. Generalu Maistru so zatrdili, da bo vse to in še več doseženo s pogajanji (Sienčnik, 1987). V začetku decembra je po kratkem boju prišlo do slovenske zasedbe Dravograda, sočasno je padla tudi Rožna dolina (Ude, 1977).

Obmejno avstrijsko-nemško vojaštvo si je sredi decembra 1918 že opomoglo od zadanih udarcev prevrata. Petnajstega decembra 1918 so se avstrijski Nemci reorganizirali, opogumili in z napadom na srbski oddelek v Grabštajnu začeli s protiofenzivo. Narodna vlada v Ljubljani je za temi dogodki zaostajala in prepozno ukazala mobilizacijo, povrh vsega pa je še iz boja za Koroško izrinila njena dva najodločnejša častnika – Malgaja so premestili v Guštanj, kjer je uril može za frontno bojevanje, Maister pa je bil omejen samo na štajerski mejni odsek (Sienčnik, 1987).

Slovenski politiki so bili prepričani, da bomo Slovenci dobili celotno Koroško, a so avstrijski Nemci na mednarodnem političnem prizorišču naredili bistveno več. Končno je med vodilnimi možmi začelo prevladovati mnenje, da bi bilo treba na silo zasesti vse ozemlje, ki so ga zahtevali na mirovni konferenci, oz. narediti to, za kar se je general Maister zavzemal že novembra 1918 (Sienčnik, 1987).

Avstrijsko-nemška ofenziva je bila uspešna, zato je poveljstvo nad četami, ki so se umikale s Koroške, začasno prevzel general Maister. Določil je tudi zbirališča čet, kjer naj bi se utrdile in postavile v obrambni položaj (Ude, 1977). Slovenci so avstrijsko napredovanje ustavili šele pred Slovenj Gradcem, na sami deželni meji med Štajersko in Koroško. Strahotni poraz slovenske vojske je močno prizadel prebivalstvo, a že kmalu zatem so začele potekati priprave za koroško ofenzivo, ki se je začela 28. maja 1919 (Slovenec, 1918, št. 123). Rudolf Maister je v jugoslovanski ofenzivi na Koroško poveljeval Labotskemu odredu, ki je štel dva tisoč mož. Njegova naloga pa je bila zavzeti Labot (Lavamünd) in prodreti po dolini Labotnice proti severu ter s tem varovati desni bok ofenzive. Glavnina Labotskega odreda je zavzela Labot, napredovala proti Št. Pavlu in ga po težkih bojih za okoliške vasi zavzela (Hartman, 1998).

Proti koncu ofenzive so se v Kranju začela pogajanja med jugoslovansko in koroško avstrijsko-nemško delegacijo, ki se jih je udeležil tudi general Maister. 6. junija 1919 je slovenska vojska vkorakala v Celovec in nato osvojila Gosposvetsko polje. Istega dne je bilo sklenjeno premirje, sočasno s tem pa je svet četverice v Parizu sklenil, da se plebiscitno ozemlje razdeli v dve con (A in B) z nevtralnimi ozemljem med njima. 10. oktobra 1920 so Slovenci oz. Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev plebiscit v coni A na veliko presenečenje vseh izgubili, a kot tolažilna »nagrada«

se je večina prebivalstva v južnem delu (pod Dravo) opredelila proti vključitvi v Avstrijo. Na takšen rezultat sta po svoje vplivala Maistrova osebnost in njegovo ravnanje pred plebiscitom (Slovenec, 1918, št. 235).

SKLEP

Rudolf Maister velja za enega najpomembnejših in najprepoznavnejših mož, kar se jih je rodilo na slovenskih tleh. Vrednotenje njegovega zgodovinskega pomena še vedno poteka. Del razlogov za takšno podobo je treba iskati v komunistični oblasti, ki je po drugi svetovni vojni prevzela nadzor v Sloveniji in Jugoslaviji ter enostransko prikazovala narodne heroje samo iz svojih vrst. Drugi razlog pa bi lahko pripisali predvsem zgodovinski distanci, saj še ni minilo dovolj časa od boja za slovensko severno mejo in povojnega oblikovanja novonastalih držav. Tretji razlog pa je ta, da je bil liberalnih prepričanj in zato v konservativnih krogih odrinjen že v obdobju med obema vojnama. Morda je potrebna menjava še kakšne generacije, da bomo Slovenci prenehali z družbeno polarizacijo ter začeli razumeti, da samostojnost ni nekaj samoumevnega, temveč se je zanjo treba nenehno boriti, četudi samo s spominjanjem in učenjem iz preteklih napak in dejanj pomembnih zgodovinskih osebnosti, med katere spada Rudolf Maister.

Dvostranskost Maistrove podobe se na neki način prav tako kaže v slovenskem šolstvu, kjer so njegovi dosežki opisani le v nekaj povedih; ne najdemo ga niti pri izbirnih vsebinah. Ob tem se izrazito porajajo vprašanja, kdo bo cenil našo preteklost, če ne mi sami, kako dolgo lahko traja Maistrov spomin ter ali ga slovensko zgodovinopisje resnično postavlja ob bok največjim Slovencem. Treba je izpostaviti dejstvo, da je zgodovina slovenstva obširna tematika ter da je veliko posameznikov z različnih področij prispevalo k oblikovanju slovenskega naroda, a so v učbenikih prav tako spregledani. Pa vendar občutek, da se z njimi pobliže srečamo samo na gimnaziji ali višji šoli, ni ravno zadosten.

Ne glede na to, kako Slovenci dojemamo Rudolfa Maistra, je treba poudariti dejstvo, kako ga vidijo naši severni sosedje, za katere je bolj vandal, celo terorist, kakor sposoben vojaški poveljnik in domoljub ter samo nekdo, ki jim je odtrgal del ozemlja. Eden izmed čarov zgodovine tiči ravno v tem, da imamo zgodbo, ki jo vsaka stran pripoveduje malce drugače; pa vendar se na koncu pred resnico ne moremo skriti. Kljub temu da je od razpada habsburške monarhije minilo že več kot sto let, ko so bili časi (in z njimi pogoji) precej drugačni kot danes, se je težko otresti občutka, da so nastale rane v slovenski in avstrijski družbi še vedno globoke. Morda zgodovinska razdalja še ni dovolj velika.

Da je Maister lahko dosegel tovrstne uspehe, na podlagi katerih je pridobil današnji status, je potreboval tudi pogoje, ki so se Slovencem začeli ponujati ob koncu prve svetovne vojne – osvoboditi se izpod jarma Habsburžanov in si izboriti lastno državo. V življenju je velikokrat pomembno ugodno časovno sosledje oz. ključni trenutki, ki zaznamujejo in oblikujejo prihodnost bodisi posameznika bodisi naroda. V teh trenutkih je treba pokazati obilo poguma in odločnosti, še posebej pa velja to za prelomne dogodke slovenske zgodovine. Bistvo se skriva v besedah starogrškega filozofa Epikteta, ki je dejal, da okoliščine ne oblikujejo moža, temveč samo razkrijejo njegovo pravo naravo.

Tako general Maister kakor tudi preostali narodnozavedni Slovenci so v teh težkih in nepredvidljivih časih – v prepričanju, da delajo samo v korist svojega naroda – ravnali po svojih najboljših močeh. S tem so pokazali, da v času velikih sprememb, ki so nas popeljale do popolne samostojnosti, znajo preseči razlike in stopiti skupaj. Med Maistrovimi borci imamo številni izmed nas prednike, ki so bili pripravljeni žrtvovati svoje življenje za višji cilj, zato je naša dolžnost, da jih ne pozabimo in varujemo njihovo dediščino.

VIRI IN LITERATURA

Literatura

- Hartman, B. (1998). *Rudolf Maister: general in pesnik*. DZS.
 Mikuž, M. (1965). *Oris zgodovine Slovencev v stari Jugoslaviji 1917–1941*. Mladinska knjiga.
 Sienčnik, L. (1987). *Koroški plebiscit 1920*. Obzorja.
 Ude, L. (1977). *Boj za severno slovensko mejo: 1918–1919*. Obzorja.

Spletni viri

- Svenšek, A., Kač, M., Jerič, S., Gruden, T., Dovjak, R., Štok, K., Tratnik, K., Kosmač, G., in Vasev, B. (2018). *Kako je prva svetovna vojna spremenila svet: Boji za severno mejo*. <https://www.rtvsllo.si/mmc-podrobno/mmc-podrobno-kako-je-prva-svetovna-vojna-spremenila-svet/471198>
Pred 146 leti se je rodil naš vzornik, obranitelj slovenske severne meje general Rudolf Maister. <https://www.gov.si/novice/2020-03-30-pred-146-leti-se-je-rodil-nas-vzornik-obranitelj-slovenske-severne-meje-general-rudolf-maister/>
 Kosmač, G. (2018). *Rudolf Maister – od mitizacije do zgodovinskega spomina*. <https://www.rtvsllo.si/prva-svetovna-vojna/zgodbe-in-pricevanja/rudolf-maister-od-mitizacije-do-zgodovinskega-spomina/472539>

Časniki

- Jugoslovanski železničarji proti mariborskim nemškim železničarjem. *Slovenec*, 30. 11. 1918, št. 276, str. 2.
 Končni izid plebiscita. *Slovenec*, 14. 10. 1920, št. 235, str. 3.
 Osvoboditev Koroške se je pričela. *Slovenec*, 29. 5. 1919, št. 123, str. 3.
 Srbi na Koroškem. *Slovenski narod*, 26. 11. 1918, št. 281, str. 2.
 Ustanovitev narodnega sveta. *Slovenec*, 16. 8. 1918, št. 186, str. 1.
 Vojaška služba od 18-40 leta. *Slovenski narod*, 9. 11. 1918, št. 265, str. 2.